

UOT:930.22.

**BEYNƏLXALQ TƏHLÜKƏSİZLİK MÜHİTİNİN YÜKSƏLƏN AKTORU:
YENİ TEXNO-UBERMENŞ (TEUB)**

Tağızadə Elgün Vidadi oğlu
Bakı Dövlət Universiteti
ElgunTaghizadeh@gmail.com

Xülasə. *Məqalə beynəlxalq təhlükəsizlik mühitində texnoloji inkişafların artan təsirini və güc anlayışının transformasiyasını araşdırır. Xüsusi diqqət "Texno-Ubermenş" (TEUB) konsepsiyasına yönəldilərək, insan-texnologiya sintezinin beynəlxalq münasibətlərdə aktor anlayışını necə yenidən formalaşdırdığı tədqiq olunur. Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, TEUB konsepsiyası güc balansının və beynəlxalq aktorların strateji mövqelərinin yenidən təsnifləşdirilməsinə əsaslı təsir edir və müasir beynəlxalq təhlükəsizlik mühitində yeni yanaşmalar tələb edir.*

Açar sözlər: Beynəlxalq təhlükəsizlik, Texno-Ubermenş, TEUB, İnsan-texnologiya integrasiyası, Süni intellekt və hərbi strategiyalar

Ключевые слова: международная безопасность, Техно-Уберменш, ТЕУБ, синтез человека и технологий, искусственный интеллект и военные стратегии

Keywords: International security, Techno-Ubermensh, TEUB, Human-technology integration, Artificial intelligence and military strategies

Giriş: Müasir dünyada texnologiya çox sürətlə dəyişir. Bu istiqamətdə texnoloji çevrilmə prosesi də sürətlə davam edir. Yeni dronların, süni zəka sistemlərinin və digər sahələrdə texnologiyaların yaradılması bu çevrilmə prosesini sürətləndirir. Eyni zamanda beynəlxalq təhlükəsizlik mühiti də bu transformasiyalardan təsirlənir. Belə ki, bu əsasda İkinci Qarabağ müharibəsi və Rusiya-Ukrayna müharibəsində bu çevrilmələri dron texnologiyaları ilə görürük. Digər bir nümunə isə insanları təqlid edə bilən texnologiyaların yaradılmasıdır. Bu əsasda müasir beynəlxalq təhlükəsizlik və ümumilikdə beynəlxalq sistem yeni çağa doğru addımlayır.

Günümüz beynəlxalq münasibətlər sistemi özünün dəyişən xüsusiyyətilə xarakterizə olunmaqdadır. Belə ki, qloballaşmanın da təsiri ilə artıq zaman, məkan kimi məhdudiyyətlərin getdikcə nisbiləşməsi və aşılması uğrunda mübarizəyə bağlı olaraq texnoloji inkişaf meylləri artırmaqda və sürətləndirməkdədir.

İnsan-texnologiya sintezinin təhlükəsizlik sistemlərinə təsiri. Müasir dünyada texnologiya çox sürətlə dəyişir. Bu istiqamətdə texnoloji çevrilmə prosesi də sürətlə davam edir. Yeni dronların, süni zəka sistemlərinin və digər sahələrdə texnologiyaların yaradılması bu çevrilmə prosesini sürətləndirir. Bu əsasda müasir beynəlxalq təhlükəsizlik və ümumilikdə beynəlxalq sistem yeni çağa doğru addımlayır [7].

İnsan-texnologiya sintezi müasir dövr proseslərini istər anlamaq, istərsə də onun tədqiqi və adekvat təhlillərin aparılması baxımından əhəmiyyətlidir. Belə ki, günümüz insanını texnologiyasız təsəvvür etmək artıq mümkünsüzdür deyə bilərik. Ən sadə yaşam şərtlərinin formalaşdırılmasından, qlobal əhəmiyyətli qərarların verilməsinə qədər bütün proseslərə integrasiya olunmuş texnoloji vasitələr artıq cəmiyyətin ayrılmaz bir parçasıdır. Əvvəllər yalnız informasiya, vurucu güc kimi istifadə edilən texnologiya, günümüzdə bu amillərlə bərabər insanlara davranış proqnozlarında belə dəstək olmaqdadır [12].

Müasir Beynəlxalq Təhlükəsizlik Kontekstində Yeni Aktorlar. Ənənəvi aktorlar: Dövlətlər və onların təhlükəsizlik strategiyaları. Uzun tarixi dövr ərzində beynəlxalq təhlükəsizlik anlayışı ilə birlikdə dilə gələn birinci aktor - dövlətlər və onların beynəlxalq

sistemin formalaşmasındakı rolu danılmazdır. Belə ki, tarix boyu beynəlxalq sistemin formalaşma dövrləri belə dövlətlərarası münasibətlər-müharibələrə bağlı olaraq baş verən hadisələrlə xarakterizə edilmişdir. Vestfaliya, Versal kimi sistemlər və ardınca qurulan və günümüzdə də özünün əhəmiyyətini qoruyan BMT sistemlərinin özü belə dövlətlərarası münasibətlərin təzahürü olmaqla bərabər, onların iradələrinin məhsulu kimi çıxış etməkdədir[5]. Ancaq ötən dövrlərdən fərqli olaraq günümüzdə beynəlxalq sistemə daxil olan aktorların çeşidliyinin artması, dövlətlərdən kifayət qədər çox təsir imkanına malik olan

Yeni aktorlar: Qeyri-dövlət strukturlarının (şirkətlər, fərdlər) beynəlxalq sistemdə rolu. Qeyd etdiyimiz kimi, beynəlxalq arenaya yeni aktorların daxil olması onun xarakterinə birbaşa təsir edərək yeni tendensiyaları şərtləndirməkdədir. Belə ki, daha öncə milli maraq, dövlət marağı, sağ qalma kimi anlayışlar dövlət öhdəliyindən qaynaqlanması və konsensus tipli yanaşmaya bağlı olaraq öncəlik olaraq qəbul edilirdi. Yeni aktorlar isə ya bu konsensus məhdudiyyətindən azaddırlar, ya da ondan daha az asılıdırlar. Digər tərəfdən öncəki sistemlərdə informasiya daha çox idarə olunan və vahid mərkəzlə nəzarətdə saxlanılan amil kimi çıxış edirdi. Qloballaşma və demokratik dəyərlərin artması və internet üzərindən əlçatanlığı ilə idarəolunan informasiyanın azad yayılması ilə təkmərkəzli sistemlərin - o cümlədən dövlətlərin əhəmiyyəti azaldı. Günümüzün reallığı olaraq da qəbul edilən bu yanaşmada mərkəzisləşdirilmiş (decentralized) sistemlərin əhəmiyyətini vurğulaya bilirik[9]. Maliyyə sistemləri nümunəsində biz bunu Banklar, kredit təşkilatlarına cavab olaraq blokçeyn texnologiyalarının (Ethereum, Bitcoin və s.) ödəniş üsulu kimi çıxış etməsini göstərə bilirik[1].

Texnologiyanın təsiri: Güc anlayışının və təhlükəsizlik paradigmasının transformasiyası. Özünün ilkin mənasında birinin digəri üzərindəki üstünlüyünü ifadə edən “güc” anlayışı zamanla dəyişib və bu proses davam etməkdədir. Öncəki dövrlərdən dövlət əsaslı güclərin təsnifatı başda realizm, liberalizm, sosial konstruktivizm olmaqla bir çox nəzəri yanaşmalar tərəfindən aparılmışdır. Bu məqamla özünün yeni versiyası kimi “sərt güc”, “yumşaq güc” kimi açıqlamalar üzərindən müzakirələr davam etdirilmişdir. Günümüz reallıqları isə bu anlayışların təsnifatı zamanı artıq dövlətin təsirediciliyinin zamanla azaldığını deməyə imkan verir. Dərğudur texnoloji inkişafı dövlət resursları hesabına baş verir, ancaq prosesin davamı sözügedən gücün dövlətlərdən çıxaraq şirkətlər, şəxslər üzərində cəmləşməsilə nəticələnməkdədir[15]. Belə olan halda isə gücün idarəedici qismində artıq dövlətlər öz mövqelərini həmin yeni aktorlara güzəştə getməli olurlar. Digər tərəfdən öncəki dövrlərdən fərqli olaraq artıq güc anlayışı mərkəzləşdirilmiş və idarəolunan xüsusiyyətini itirərək, qeyri-müəyyən xüsusiyyət qazanmışdır. Belə ki, biz fərd və müəssisələrin, həmçinin texnologiyaların davranış qaydalarını nə qədər də analiz etsək də, insan amilinə dayanması baxımından və yanaşmalarda bir növ “azad” olduğunu nəzərə alsaq qeyri-müəyyənliyin əsas amil olduğunu görə bilirik.

Texnologiya və Gücün Yenidən Tərif

Süni intellektin rolu: Beynəlxalq münasibətlərdə analiz, qərar qəbul etmə və strateji üstünlük. Süni intellekt (Sİ) beynəlxalq münasibətlərdə analitik yanaşmaların keyfiyyətini artıran və dövlətlərə strateji üstünlük qazandıran texnologiyalardan biridir. Onun tətbiqi beynəlxalq siyasət, təhlükəsizlik və diplomatik münasibətlərin idarə edilməsində yeni imkanlar yaradır. Hər gün milyonlarla məlumat nöqtəsi – iqtisadi göstəricilər, siyasi qərarlar, mediada yayılan xəbərlər və sosial tendensiyalar – bu sistemə təsir edir. Sİ bu məlumat axını sürətlə və dəqiqliklə emal etmək üçün əvəzolunmaz vasitədir. O, böyük həcmli məlumatları analiz edərək dövlətlər üçün kritik məqamları və geosiyasi riskləri aşkar edir, potensial münaqişə zonalarını və onların inkişaf ssenarilərini proqnozlaşdırır[14], həmçinin siyasi, iqtisadi və sosial proseslərin gedişatını izləyərək dövlətlərə daha çevik reaksiya vermək

imkanı yaradır. Dövlətlər beynəlxalq arenada rəqabət aparmaq üçün strateji üstünlüyə ehtiyac duyurlar. Süni intellekt bu üstünlüyün əldə edilməsində mühüm rol oynayır.. Bu texnologiyanın tətbiqi, beynəlxalq münasibətlərin idarə edilməsində daha rəşional və uzunmüddətli yanaşmaların formalaşmasına şərait yaradır. Beləliklə, süni intellekt, beynəlxalq arenada dövlətlərin strateji məqsədlərinə çatmasına kömək edən vacib vasitəyə çevrilir.

Robototexnika və avtomatlaşdırma: Hərbi əməliyyatlar və təhlükəsizlik sistemlərində yeni imkanlar. Robototexnika və avtomatlaşdırma hərbi əməliyyatlar və təhlükəsizlik sistemlərində yeni imkanlar yaradır. Pilotsuz uçuş aparatları (PUA) kəşfiyyat, müşahidə və zərbə əməliyyatlarında yüksək dəqiqlik təmin edir. Avtonom döyüş sistemləri isə döyüş meydanında insan itkisini azaltmaqla yanaşı, əməliyyatların effektivliyini artırır. Bu texnologiyalar həm də təlimlər, mina təmizlənməsi və təciliyə əməliyyatlarında geniş tətbiq tapır, təhlükəsizliyi və çevikliyi artırır.

Kiberməkan və şəbəkə sistemləri: Gələcək müharibələrin və münafişələrin əsas platforması. Kiberməkan və şəbəkə sistemləri gələcək müharibələrin əsas platformasına çevrilmişdir. Ənənəvi müharibələrdən fərqli olaraq, kibermünafişələr informasiya və texnologiya üzərində üstünlük əldə etməyə çalışır. Kibermüharibələrdə enerji, nəqliyyat və maliyyə infrastrukturunu hədəfə alınır və dövlətlərin fəaliyyətini iflic edir. Məlumatların oğurlanması, manipulyasiyası və dezinformasiya kampaniyaları ilə siyasi və iqtisadi üstünlük qazanmaq məqsədilə kibercümlər həyata keçirilir. Şəbəkə sistemlərinin təhlükəsizliyi əhəmiyyəti və itirilmə riskləri nəzərə alındıqda gələcəkdə milli müdafiə strategiyalarının mərkəzində olacaq[11].

"Yeni Übermenş" Anlayışının Fəlsəfi Çərçivəsi

Nitşenin "Übermenş" konsepti: Güc iradəsi və üstün insan ideyası. Alman filosofu Frederix Nitşe 1883-cü ilə nəşr edilən "Zərdüşt belə deyirdi" fəlsəfi romanında bir çox məsələlərə işıq tutur[3]. Nəzəri yanaşmada Übermenş, bir gün bəzi insanların nihilizmi aradan qaldırmaq və yeni dəyərlər yaratmaq üçün resurslara sahib olacağı fikri müdafiə olunur. İnsanların bu yeni qruplaşması ənənəvi dinlərin (məsələn, Xristianlıq və Buddizm) üzvləri kimi ondan üz döndərməkdənsə, öz bədənlerini və dünyanı təsdiq edən biləcəyini vurğulayır ki, bu da sadə itaətdən daha çox dəyərlərə münasibətin digər növüdür.

Nitşe əsərini 4 zaman kəsiyində və fərqli hissədə birləşdirmişdir. İlk iki hissəni 1883-cü ildə, üçüncü hissəni 1884-cü ildə, dördüncü və son hissəni isə 1885-ci ildə yazmışdır. Bu illər ərzində yazdıqlarını 83 bölməyə ayıran Nitşe, əsərin adını qədim İran peyğəmbəri olan Zərdüştə əsasən seçmişdir. Burada bizim "Yeni Übermenş" konseptimizin ilk hissəsi üzə çıxır. Belə ki, Nitşe Zərdüştü digər peyğəmbərlərdən fərqləndiyinə görə seçmişdir. Nitşe əsərində Zərdüştü tarixi reallığın tam əksi istiqamətində təsvir edir. Əsərdə Zərdüşt digər peyğəmbərlər kimi dini yaymır və tamamilə əks mövqedə dayanır. Bu istiqamətdə müasir beynəlxalq mühit də yeni texnologiyalarla üz-üzədir. Aktorlar, Nitşenin "İnsan, heyvanla fəvqəlinə arasında ipdir." sitatında qeyd etdiyi bu ipi qıraraq texnologiya ilə əvəz edir və bu hal Nitşenin insanların əsas hədəfinin fəvqəlinə çevirmə prosesi ilə üst-üstə düşür[10]. Nitşe insanların hədəfinin fəvqəlinə çevirmə olmalı olduğunu qeyd edir və bu əsasda ənənəvi dəyərləri, adətləri məhv etməli olduğunu deyir. Bu əsasda insanlar daha fərqli bir prizmada bu fəvqəlinə yerinə texnologiyayı qoyur və bir növ müasir reallıqda "Texno-insan" yaxud "Cyborg" anlayışlarını üzə çıxarır. Burada Nitşenin fəvqəlinənin əsasında duran insan anlayışına biz texnologiyayı əlavə edərək, bu birləşməyi vurğulayırıq. Nitşe dövrü etibarilə insanların nə əsərdəki Zərdüştə, nə də Tanrıya ehtiyacı olduğunu vurğulayır.

Müasir interpretasiya: Texnologiya ilə inteqrasiya edilmiş və təkmilləşdirilmiş fərdlər və qurumlar. Ənənəvi olaraq müharibələr ümumi olaraq insan-insan arasında baş tuturdu,

ancaq bu proses insan-texnologiya və texnologiya-texnologiya qarşılıqlarına çevrilir. Prosesdən çıxış edərək deyə bilərik ki, insanlar artıq aktiv mərkəz olmaqdan çıxaraq bu gücü materiyyaya ötürmüşdür. Bu ötürülmə prosesinin ikinci mərhələsinin yarı hissəsini yaxud sintezini qeyd etdiyimiz Rusiya-Ukrayna və İkinci Qarabağ müharibəsində görə bilərik. Belə ki, hər iki müharibədə də biz, insan-insan-texnologiya (İnsana qarşı insan-texnologiya) və insan-texnologiya-insan-texnologiya qarşılığını görürük. Müharibələrin bəzi hissələrində biz texnologiya-texnologiya qarşılığını da görürük ki, buna nümunə kimi tarixin “İlk dron müharibəsi”-ni nümunə göstərə bilərik.

"Yeni Übermenş" konsepti: Texnologiya ilə təkmilləşdirilmiş aktorların beynəlxalq arenada yüksəlişi. Müasir dövrdə insanlar bir növ yeni “Texno-Übermenş (TEUB)” yaradırlar. Bu yeni TEUB-u Super İnsan da adlandırmaq olar, ancaq müasir qarşılığında biz Super Bilgisayar yaxud AGI (Artificial General Intelligence) da adlandırmaq bilərik. Bizim iddia etdiyimiz məqam bu prosesdə insanların keçid mərhələsində olduğu ilə bağlıdır. Müasir dövrdə insanlar bir növ özlərinin daha üstün versiyasını yaradırlar. Belə ki, bu nümunəni aşağıdakı kimi təsnif edə bilərik:

Cədvəl 1

İnsan	Robot
Göz - Işıq qəbul edib görüntü yaradır.	Kamera - Işıq qəbul edib görüntü yaradır, emal üçün məlumatı prosessorla ötürür.
Beyin - Düşünür, analiz edir və qərarlar qəbul edir.	Prosesor - Kodlaşdırılmış alqoritmlərlə məlumatları emal edir və cavab verir.
Ürək - Qanı bədənə pompalayır.	Nasos - Hidravlik və ya elektrik nasosları enerji dövrəsinə təmin edir.
Dəri - Temperaturu, təzyiqi və toxunmanı hiss edir.	Sensor Panel - Xarici mühiti qəbul edən toxunma və temperatur sensorlarını ehtiva edir.
Sümük Sistemi - Struktur təmin edir və bədəni qoruyur.	Mexaniki Skelet - Robotun struktural dəstəyini və möhkəmliyini təmin edən metal və ya kompozit skeletdir.
Özəllər - Hərəkət əmələ gətirir.	Motorlar və Hidravlik Sistemlər - Robotun mexaniki hərəkətini təmin edir.
Ağız - Danışır, səs çıxarır.	Dinamik - Proqramlaşdırılmış səs çıxışını təmin edir.
Qulaq - Səs dalğalarını qəbul edir.	Mikrofon - Səs dalğalarını qəbul edir və məlumatları prosessorla göndərir.
Ciyərlər - Oksigen alır və karbon qazını xaric edir.	Hava Filtrasiya Sistemi - Hava axını idarə edir və təmiz havanı təmin edir.
Mədə - Qidamı enerjiyə çevirir.	Batareya - Elektrik enerjisini toplayır və istehlak edir.
Sinir Sistemi - Məlumatı bədənədən beynə və əksinə ötürür.	Fiberoptik Kabellər - Məlumat ötürülməsini təmin edən yüksək sürətli kabel sistemidir.

Qeyd etdiyimiz nümunələr ümumi olaraq insanla robot arasındakı transformasiyanı göstərir. Bu proses ilkin olaraq fərqli hissələrin icadı ilə başlasa da birləşdirilmiş halı nəinki beynəlxalq təhlükəsizlik mühitinin yenidən şəkillənməsini, mövcud olan əsas sistemlərin hər

birinin dəyişməsinə və adaptasiya olunması tələbini ortaya qoyacaq. Bu əsasda biz qeyd etdiyimiz TEUB-un hissələrinə aid bir çox nümunələr gətirə bilərik. Belə ki, 1816-cı ildə ilk fotoqrafik kameranı icad edən Cozef Nisefor Niepsenin əslində[2] bu ixtirasını insan gözü funksiyasını texnologiya vasitəsilə əvəz etməyin ilk addımını hesab edilə bilərik. Bir növ Cozefin TEUB-un primitiv “göz”-nü icad etdiyini deyə bilərik. Məsələn daha konkret bir misalla nümunələndirsək, ilk bütöv versiyaya yaxın nümunəni Tesla şirkətinin “Optimus-Gen 2” adlı ev robotunu nümunə göstərə bilərik ki[13], bu robot ev işlərini yerinə yetirən inteqrasiya olunmuş bir texnoloji həll kimi bazara buraxılmışdır.

Konsepsiyanın Konseptual Əsasları:

● Yeni İnsan Anlayışı: "Yeni Übermenş" konsepti, Nitschenin "Übermenş" fəlsəfəsinin texnologiya əsasında yenidən formalaşdırılmasıdır. Bu anlayış insanın bioloji və texnoloji potensialının birləşdirilməsi ilə yeni bir aktorun - "Texno-Übermenş"in (TEUB) yaradılmasını nəzərdə tutur.

● Texnologiyanın Antropoloji Rolu: İnsan inkişafı artıq yalnız bioloji təkamüllə deyil, texnologiyanın gücü ilə də istiqamətləndirilir. Bu proses fərdi və kollektiv səviyyədə innovativ aktorların yaranmasına yol açır.

● Keçid Dövrünün Əhəmiyyəti: Müasir dövrdə insanlar bioloji varlıq olmaqdan çıxaraq texnologiya ilə tamamlanmış daha güclü və funksional bir forma alırlar. Bu, insanın beynəlxalq arenada yeni aktor kimi yüksəlişini təmin edir.

TEUB-u "Yeni" edən Fərqliliklər:

● Biotexnoloji Sintez: İlk dəfə olaraq insan texnologiyasını yalnız köməkçi vasitə kimi deyil, bioloji strukturlarını tamamlayan bir element kimi istifadə edir.

● Funksional Transformasiya: İnsan orqanlarının məhdudiyyətləri aşılaraq onların daha sürətli və davamlı versiyaları yaradılır.

● Beynəlxalq Arenada Müəyyənədicilik Rolu: TEUB aktorlarının təsiri təkcə dövlət strukturları ilə məhdudlaşmır; bu aktorlar daha geniş global təsir imkanlarına malikdir.

TEUB Konsepsiyasının Beynəlxalq Arenada Əhəmiyyəti:

● Dövləttə Təsir: Texnologiya ilə təkmilləşdirilmiş aktorlar dövlətlərin sərhədlərini aşan bir təsir imkanına malikdir. Bu, mövcud güc balansını yenidən müəyyən edə bilər.

● Hərbi və Strateji Potensial: TEUB aktorları beynəlxalq münasibətlərdə strateji üstünlük təmin edən yeni vasitələr təqdim edir.

● İqtisadi Transformasiya: Bu konsepsiya, həm yeni texnoloji sektorların yaranmasını, həm də mövcud iqtisadi sistemlərin adaptasiyasını tələb edir.

Konsepsiyanın Fəlsəfi və Praktiki Əsasları:

● İnsan-Texnologiya Uyğunlaşması: Bioloji və texnoloji elementlərin harmonik inteqrasiyası yeni aktorların yaranmasını təmin edir.

● Etik və Sosial Dəyərlər: TEUB anlayışı etik problemləri də gündəmə gətirir, xüsusilə də insan və maşın arasındakı sərhədlərin bulanıqlaşması kontekstində.

● Beynəlxalq Rəqabət: Texnoloji aktorlar dövlətlərarası güc balansını yenidən formalaşdıraraq global dinamikaları dəyişir.

TEUB: Beynəlxalq Təhlükəsizlik Mühitinin Yeni Aktoru. Texnologiyanın inkişafı və onun güc balansına təsiri beynəlxalq münasibətlərdə əsas tendensiyalardan birinə çevrilib. Dövlətlər arasında üstünlük yarışları getdikcə texnoloji yeniliklər üzərindən formalaşır. Eyni zamanda, transmilli şirkətlər və fərdi texnologiya liderləri kimi qeyri-dövlət aktorları beynəlxalq təhlükəsizlik mühitində mühüm rol oynamağa başlayır.

Sərhəd anlayışının zəifləməsi və transnasyonal təhdidlərin artması kibertəhlükəsizlik sahəsində global miqyasda yeni çağırışlar yaradır. Bu isə həm beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsini, həm də yeni normativlərin hazırlanmasını tələb edir.

Nəticə. "Yeni Übermenş" anlayışı beynəlxalq təhlükəsizlik mühitində yeni texnologiyalarla inteqrasiya edilmiş fərdlərin və qurumların rolunun genişlənməsini vurğulayır. Texnologiya ilə təkmilləşmiş aktorlar – "Texno-Übermenşlər" (TEUB) – beynəlxalq münasibətlər sistemində güc dinamikalarını dəyişdirərək, dövlətlərin və qeyri-dövlət aktorlarının mövqelərini yenidən formalaşdırır. Bu anlayış beynəlxalq təhlükəsizlik mühitində həm strateji üstünlüklərin, həm də yeni çağırışların əsasını təşkil edir. Bu nəticələr göstərir ki, texnologiyanın inkişafı yalnız hərbi və iqtisadi sahələrdə deyil, həmçinin beynəlxalq münasibətlərdə aktorların və strategiyaların mahiyyətini dəyişdirərək yeni dövrün əsasını qoyur. Beləliklə, beynəlxalq təhlükəsizlik mühitində sülh və sabitliyin təmin edilməsi üçün bu tendensiyaların düzgün idarə olunması zəruridir.

Ədəbiyyat

1. "Stablecoinlər və onların spesifik xüsusiyyətləri," Vergilər Qəzeti, Mar. 10, 2022. <https://vergiler.az/news/economy/17374.html>
2. "Who Invented the Camera - Learn Definition, Facts & Examples," VEDANTU. <https://www.vedantu.com/evs/who-invented-the-camera>
3. F. Nietzsche, "Thus Spake Zarathustra, by Friedrich Nietzsche," Gutenberg.org, 2016. <https://www.gutenberg.org/files/1998/1998-h/1998-h.htm>
4. Gülfidan BALTAŞ, "Mavic Dronlar Gökyüzündə: Ukrayna'dan Büyük Hamle!," DefenceTrend, Nov. 13, 2024. <https://www.defencetrend.com/mavic-dronlar-gokyuzunde-ukraynadan-buyuk-hamle/>
5. İ. Kunina, "Beynəlxalq münasibətlərin Versal -Vaşinqton sistemi kontekstində dünya nizamı İrina Kunina ," 2023. Available: <https://metafizikajurnali.az/storage/images/site/files/PDF/Metafizika-23/Metafizika.Vol.6%2CNo.3%2CSerial.23%2Ccpp.30-45.pdf>
6. İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARI İNSTİTUTU, "Dron texnologiyaları ilə bağlı elmi tədqiqatlar aparılır," <https://ict.az>, İNFORMASIYA TEXNOLOGİYALARI İNSTİTUTU, 2024. <https://ict.az/az/news/5636>
7. M. Məmmədli, "Rusiya-Ukrayna müharibəsinin yaratdığı hərbi-siyasi reallıqlarda NATO-nun təhlükəsizlik siyasətinin əsas aspektləri," Jun. 2023. <https://aircenter.az/uploads/17dvyga0Y8x2.pdf>
8. N. Routley, "How many humans have ever existed? New study has answer," World Economic Forum, Apr. 04, 2022.
9. Ordu, "Mərkəzləşdirilmiş sistemlər daha həssasdır?| 'Crowdstrike'/'Microsoft' yeniləməsi və global sistem böhranı," Ordu.Az, 2024.
10. R. Patrick, "Aşknlık ve Yaşam: Nietzsche ve 'Tanrının Ölümü' Üzerine," Dergipark, 2013. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/149836>
11. Tabriz Jafarov and E. Balacanov, "'İnformasiya təhlükəsizliyi və kibertəhlükəsizliyin hüquqi aspektləri' Mühazirələr toplusu," ResearchGate, Sep. 28, 2024.
12. Taleh Kamran Asgarov, "Dronların idarə olunmasının konseptual əsasları," Aeronaviqasiya, vol. 26, no. 1, pp. 53–60, Aug. 2024
13. Tesla, "We, Robot | Tesla," Tesla, 2024. <https://www.tesla.com/we-robot>
14. UNEC, "İNTELLEKTUAL SİSTEMLƏR VƏ TEXNOLOGİYALAR," 2016.
15. V. Qafarov, "Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Jurnalı," 2017. Available: https://www.elibrary.az/docs/jurnal/jrn2017_768.pdf

**ВОЗВЫШАЮЩИЙСЯ АКТОР СРЕДЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ:
НОВЫЙ ТЕХНО-УБЕРМЕНШ (ТЕУБ)***Тагизаде Эльгюн Видади оглу***Резюме**

Статья исследует возрастающее влияние технологических разработок на международную безопасность и трансформацию концепции власти. Особое внимание уделяется концепции "Техно-Уберменш" (ТЕУБ), исследуется, как синтез человека и технологий пересматривает понимание акторов в международных отношениях. Модель ТЕУБ описывает переходный этап, на котором технологии совершенствуют способности человека, формируя новые динамики власти на международной арене. Результаты исследования показывают, что концепция ТЕУБ оказывает существенное влияние на перераспределение баланса власти и стратегических позиций международных акторов, требуя новых подходов в современном международном контексте безопасности.

**RISING ACTOR OF THE INTERNATIONAL SECURITY ENVIRONMENT:
NEW "TECHNO-UBERMENSCH" (TEUB)***Tagizada Elgun Vidadi oglu***Summary**

The article explores the growing impact of technological advancements on the international security environment and the transformation of the concept of power. Special attention is given to the "Techno-Ubermensch" (TEUB) concept, examining how the synthesis of human and technology reshapes the understanding of actors in international relations. The research findings indicate that the TEUB concept significantly influences the reclassification of the balance of power and strategic positions of international actors, requiring new approaches in the contemporary international security environment.

*Rəyçi: s.e.f.d, dos. Kəram Məmmədov**BDU-nun Diplomatika və müasir inteqrasiya prosesləri kafedrasının 13.11.2024-cü il tarixli 02 sayılı iclas protokolu**Daxil olma tarixi 27 noyabr 2024-cü il*